

- Особого внимания заслуживает диалог *Иуды и первосвященника Анну о хороших учениках Писуса*. Не скупясь на метафоры и аллюзии, автор размышляет над письмом Х. Борхеса и подводит читателя к выводу, «что имя Иуды и есть метафора любви и неприятия».

Глава «Война и мир».

- Ссылаясь на известные *САГИ* (нац.-культ. код) о подвигах и военных событиях разных народов, автор подмечает, что саги всех народов в разные времена по содержанию похожи друг на друга, а ведь герои, прославляемые в сагах участвовали в «молохе жертвоприношений». Х. Адибаев приводит в качестве примеров известные и любимые в народе саги дастаны о казахских батырах *Рустэме и Манесе*, русских богатырях *Илье Муромце, Добрыне, Алёше Поповиче*, немецкую *Песнь о Нибелунгах*, сказания об *Илиаде*, о *Рыцарях короля Артура* и др. Любимые персонажи в борьбе со злом и с иноземными врагами также относились к предопределённому миру бытия, который, описывая привычный круг, неудержимо нёсся к пропасти. Исторические сюжеты о завоеваниях *Чингисхана* и сражениях в *Великой отечественной войне* (ист. и культ. коды), как бы, подводят черту, показывают истинное лицо войны: «...цивилизованный век, явивший миру оружие массового истребления, сделал войну апокалипсисом, противоестественной, чудовищной» [4, с. 17-24].

- Имена же великих полководцев *Ганнибала, А. Македонского, Ю. Цезаря, А. Суворова, Дария и Кира, князя Мономаха* (культ.-ист. коды) также являются скрытыми аллюзиями для изображения «поводырей» своих народов, участвовавших в «молохе жертвоприношений».

Роман-откровение «Созвездия близнецов» по своей структуре напоминает текст-код с использованием разнополярных культурных аллюзий, реминисценций и красочных метфор. Таким образом, Хасен Адибаев наряду с другими писателями «новой волны» в Казахстане причисляется к носителям не только национальной культуры, традиционного знания психологии народов, но и знания общесцивилизационного порядка.

ИСТОЧНИКИ И ЛИТЕРАТУРА:

1. Каскабаев С.А. Краткая характеристика современного состояния и тенденций развития мирового литературоведения / С.А.Каскабаев // Известия НАН РК, Сер. общественные науки, литературоведение. – Алматы, 2011. – № 1.
2. Кодар А. Мироззрение кочевников в свете степного знания / А.Кодар // НИСА. – Алматы, 1998. – С. 56-66.
3. Адибаев Х. Созвездия близнецов. Роман-откровение / Х.Адибаев. – Алматы, 2004.
4. Барт Р. От произведения к тексту / Р.Барт // Избранные работы: Семиотика: Поэтика. – М., 1989. – С. 417-418.
5. Алтыбаева С. М. Этнокультурный дискурс современной прозы: код, конструкт, контент / С.М. Алтыбаева // Вестник национальной академии наук Республики Казахстан. – № 3. – Алматы, 2012.

Научный руководитель – кандидат филологических наук, доцент Ш.Т.Адибаева

*Оксана Каданер
(Харків, Україна)*

МОВНА КУЛЬТУРА ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ В СИСТЕМІ ВУЗІВСЬКОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Однією із умов становлення особистості є вдосконалення мовної культури, в процесі якого формується світогляд, розвивається естетичний смак, підвищується рівень внутрішньої культури, в тому числі і культури мовлення.

Сучасний етап розвитку, сучасні державні та суспільні реалії, стан освіти в нашій країні, перспективи його поновлення роблять нагальним завдання підвищення і розвитку мовної культури нашого суспільства.

Мовна культура людини є однією із складових частин загальної культури. Мовна культура сучасної молодої людини нерозривно пов'язана з культурою мислення, почуттів, культурою поведінки, багато в чому визначає якості морального обличчя особистості, впливає на ефективність комунікативної діяльності.

В даний час мовна культура стає однією із умов гуманізації та гуманітаризації навчально-виховного процесу в цілому, націленого на особистісний характер, комунікативну діяльність, що також надає актуальність проблемі розвитку мовної культури.

Особливо актуально це в період вузівського навчання студентів, коли потреба в освіті та спілкуванні знаходиться в нерозривному зв'язку із самою особистістю, її культурою, мовними вміннями і навичками, які використовуються у навчальній, повсякденній та майбутній професійній діяльності.

Складність і педагогічна особливість процесу розвитку мовленнєвої культури студентів у період вузівського навчання полягає у необхідності здійснення комунікативного підходу до вирішення даної проблеми, націленого на мовну адаптацію особистості в умовах освітнього процесу вищого навчального закладу.

Перетворення, що відбуваються в Україні, неоднозначно позначаються на стані і шляхах розвитку мовної культури. З одного боку, здійснюється поступове звільнення мови від стереотипів і мовних штамів, з іншого боку, відбувається явне зниження мовної культури в масовій інформації, публічних виступах, побутовому спілкуванні людей, в тому числі і студентів. На сьогоднішній день рівень мовленнєвої культури студентів залишається не до кінця вивченим. Не визначена роль мовної культури в контексті гуманітарної освіти студентів, їх життєвого самовизначення та самореалізації.

Сучасні процеси в освіті зумовили задоволення освітніх потреб за допомогою освітніх послуг.

Діяльність сучасних вищих навчальних освітніх закладів спрямована на створення умов, що забезпечують реалізацію різних освітніх потреб людини.

Тим часом проблема розвитку та формування мовленнєвої культури студентів на сьогоднішній день до кінця так і не вирішена. Багато питань, які пов'язані із культурно-мовним аспектом формування особистості студента, залишаються неопрацьованими. Зокрема, недостатньо вивчена проблема розвитку мовленнєвої культури студентів у період їхнього навчання в університеті, нечітко позначені особливості та умови організації даного процесу у загальній системі вузівської освіти.

Основоположним у мовній культурі є мова, в якій головними якостями є правильність мовних норм, правильність стилі-мовних вживань, якість змісту мовного спілкування, якість і етичність комунікативних намірів. Це вид діяльності членів суспільства, який проявляється у користуванні мовою в процесах спілкування і мислення. Мова – найяскравіша людська приналежність життєдіяльності кожної людини, що представляє рівень його загального розвитку і культури. Мовна культура людини є однією із складових частин загальної культури, яка пов'язана із культурою мислення, почуттів, культурою поведінки, багато в чому визначає якості морального виховання особистості, впливає на ефективність комунікативної діяльності. Мова розглядається як явище не тільки лінгвістичне, а й психологічне, етичне та естетичне. Ще в Давньому Римі здійснювалися спроби створення, теорії і якостей гарної мови, теорії мови та стилю. У сучасній педагогічній науці створена система, в якій визначені якості гарної мови, представлено теоретичне обґрунтування і опис головних якостей мовлення, їх структурно-мовних властивостей і особливостей, системності їх зв'язків, несуперечливість термінологічних позначень через аналіз співвіднесеності мови з немовними структурами: мова-мислення, мова-свідомість, мова-дійсність, мова-людина, мова - умова спілкування.

При зверненні до феномену «мовна культура» ми спираємося на теорію мовленнєвої діяльності, розглянуту сучасною психологією і лінгвістикою з позиції загальної теорії діяльності. Мовленнєва діяльність – це сукупність психофізичних робіт людського організму, необхідних для побудови мови, специфічний компонент будь-якого виду

діяльності людини. У педагогічній теорії мовної діяльності мовна культура розглядається як один з найважливіших показників духовного багатства людини, культури його мислення як засіб розвитку особистості [3, с. 15].

Мовною діяльністю називається процес користування людиною мови для спілкування. У системі діяльності мова може займати різне місце: виступати як знаряддя контролю, зіставлення отриманого результату із наміченою метою. З точки зору психології мова тотожна будь-якій іншій діяльності: вона має певну мету, управляється мотивом, у неї є певне орієнтування, програма та система операцій, здійснюється контроль за результатом і процесом дій, вона використовує як знаряддя знаки мови [3, с. 47].

Усякий мовленнєвий вплив зводиться до задалегідь запланованих перетворень, тобто до зміни в системі відносин людини до світу. Насправді, слово, особливо в педагогічній діяльності, може здійснити на людину більш сильний вплив, ніж будь-який інший фактор, воно здатне привести до серйозних змін у структурі мислення, свідомості, всієї діяльності особистості.

Але необхідно володіти певною майстерністю, щоб оптимально здійснити мовленнєвий вплив. Ця майстерність має бути спрямована на здійснення результатів даної діяльності і вона складається з ряду умінь, навичок, відпрацьованої техніки.

У педагогічній діяльності, ми неминує стикаємося з необхідністю використання мови в якості основних засобів впливу, адже під мовною культурою ми розуміємо процес свідомого відбору та використання тих мовних засобів, які допомагають здійснювати мовленнєвий вплив, що дозволяє із максимальною ефективністю забезпечити вирішення конкретних педагогічних завдань у реальній ситуації навчального процесу.

У сучасній науковій літературі до останнього часу переважала тенденція ототожнення понять «культура мови» і «правильність мови».

Правильність як критерій мови зв'язується з нормою, яка дуже часто змінюється. Це не можна уявити без функціональних різновидів мови, її стилістики. І тут вона не завжди однакова. У ділових і наукових стилях норма сувора, а в розмовному стилі норми змінюються. У публіцистичному стилі можуть бути і відступи, хоча вони і не завжди мотивовані. Правильність мови – це необхідна складова частина загального поняття гарної мови, один із її критеріїв. Це забезпечується знанням всього багатства мови, знанням логіки, предмета мовлення, уміння говорити просто, стисло, ясно, доречно [1, с. 108].

Проте, поняття «культура мови» не збігається за своєю сутністю із терміном «правильність». Воно швидше пов'язано із можливостями усієї мовної системи, що виражає конкретний зміст у кожній реальній ситуації мовного спілкування. Мовна культура виробляє уміння відбирати і вживати мовні засоби в процесі мовного спілкування, допомагає формувати свідоме ставлення до їх використання в мовній практиці.

З усього вище викладеного зрозуміло, що мовленнєвий розвиток студентів – це найважливіше завдання викладача. Творчий розвиток людини неможливо без уміння чітко, логічно, правильно мислити і висловлювати свої думки. Відповідно до особливостей і потреб кожного предмета повинен збагачуватися і мовленнєвий розвиток студента. Викладач будь-якого предмета повинен вдосконалювати мовну культуру студента і боротися з мовною неохайністю. Саме на це і спрямована увага у всіх дослідженнях з проблем розвитку мови і мовної культури [2, с. 37].

Різні цикли дисциплін в університеті, в якості специфічних, висувають на перший план ті чи інші структурні компоненти та особливості мовної культури. Це обумовлюється особливостями наукового та художнього мислення, а також на які сфери мислення насамперед впливає мова викладача, адже специфіка мовної культури залежить від функціональної потреби.

Для викладача, який думає про культуру мовного розвитку студентів, важливим є не стільки закріплення навичок правильності їх мовного висловлювання у повній відповідності з нормою літературно-мовного висловлювання мови, скільки розробки уміння точного вибору і використання мовних засобів, необхідних для кожної конкретної ситуації

спілкування, можливість у належній мірі володіти мовою як у відборі слів, так і її експресивних форм емоційної виразності для передачі думок і почуттів [1, с. 77].

При цьому потрібно вміти сприймати і осмислювати науково-навчальну форму мови, яка, як і професійна, відрізняється великою кількістю термінів, науковою фразеологією, переважанням абстрактної лексики, складністю викладу і насиченістю змісту.

Комунікативні потреби студентів, які не обмежуються рамками навчальної діяльності, реалізуються і у розмовному стилі мовлення, який, на протилегу науковому, відрізняється простотою і доступністю, спонтанністю висловлювання, вживанням побутової лексики. Крім того, розширення міжнародних зв'язків, комерційна та науково-дослідна діяльність в галузі освіти вимагає знань офіційно-ділового призначення, передбачає певну стандартність, обов'язковість використання мовних і мовленнєвих засобів. І, нарешті, гуманітаризація освіти як головний принцип здійснення освітньої політики в сучасних умовах суспільства визначає місце публіцистичного та літературно художнього стилів в навчально-виховному процесі вузу, націлює на дискусійний, полемічний характер даного процесу, особистісну спрямованість, ціннісну орієнтацію, що пов'язано із емоційністю, спонукальністю, естетичністю мови, оцінним відношеннями до того, що повідомляється.

Отже, у вузі повинна формуватися мовна культура студентів у системі вузівського навчання, при цьому формування мовленнєвої культури студентів являє собою цілеспрямований процес, що забезпечує вербальне спілкування, як в усній, так і в письмовій формах. Специфіка вузівського навчання полягає у тому, що студенти будуть залучені до усіх видів мовленнєвої діяльності, які є складовими частинами освітнього процесу в цілому. Крім того, майбутня професійна діяльність також вимагає оволодіння усіма видами мовленнєвої діяльності, особливо в так званих комунікативних видах професійної діяльності.

Розглядаючи потенційні можливості кожного з видів мовленнєвої діяльності, необхідно спрямувати зусилля на те, щоб з їх допомогою забезпечити процес розвитку мовленнєвої культури в умовах вузівського навчання для успішної реалізації студентами своїх можливостей, майбутньої професійної діяльності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Васильева А.Н. Основы культуры речи / А.Н. Васильева. – М.: Рус. яз., 1990. – 247 с.
2. Ксенофонтова А.Н. Речевая культура – основа речевой деятельности / А.Н. Ксенофонтова. – Оренбург: ОГУ, 1999. – 48 с.
3. Ксенофонтова А.Н. Педагогические основы речевой деятельности: монография / А.Н. Ксенофонтова. – СПб.: СПбГУ, 1999. – 166 с.

*Дария Лач
(Павлодар, Казахстан)*

К ВОПРОСУ ОБ ЭМОЦИИ В АНГЛИЙСКОЙ И РУССКОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРАХ

Язык это то, что делает человека общественным существом. Он является коллективным достоянием и воздействует на индивида, как утверждал В. Гумбольдт, и чем лучше человек владеет языком, тем сильнее язык влияет на его мышление. В. Гумбольдт писал о взаимосвязи языка и духа народа, так как национальный характер языков состоит в особенном соединении мысли со звуком... Язык народа есть его дух, и дух народа есть его язык... язык всеми тончайшими фибрами своих корней связан с народным духом, и чем соразмернее этот последний действует на язык, тем закономернее и богаче его развитие... языки, всегда имеющие национальную форму, могут быть только непосредственными сознаниями народов [1]. В.И. Шаховский рассматривает язык как отражение культуры и менталитета, каждый язык описывает круг народа, которому он принадлежит, круг, из пределов которого можно выйти только в том случае, если вступаешь в другой круг.